

Lausunto koskien luonnosta hallituksen esitykseksi laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Monimuotoiset perheet -verkosto toteaa lausuntonaan sairausvakuutuslain muuttamisesta seuraavaa:

Vanhempainrahat

Verkosto kiittää hallituksen esitystä siitä, että adoptioperheiden, monikkoperheiden sekä yhden vanhemman perheiden vanhempainvapaat korjataan vihdoin yhdenvertaisiksi muiden perheiden kanssa. Tämä on sekä taloudellisesti että perheiden yhdenvertaisuuden kannalta erinomainen muutos.

Lapsen kuolema / raskauden keskeytys

Verkosto kiittää hallituksen esitystä siitä, että raskauden keskeytyksen tapahtuessa lääketieteellisistä syistä 154 raskauspäivän jälkeen, lapsen vanhemmat olisivat äitiys- ja isyysrahan saajina jatkossa yhdenvertaisessa asemassa niiden vanhempien kanssa, joiden kohdalla raskaus on keskeytynyt spontaanisti tai lapsi on kuollut kohtuun.

Verkosto huomauttaa kuitenkin, että esityksen mukaan monikkoisän isyysrahan pidennys (18 päivää / ensimmäistä seuraava yhtä aikaa syntynyt lapsi) maksettaisiin vain elävänä syntyneestä monikkolapsesta. Tämä sivuuttaa sen, että myös monikkoisällä on tarve surutyöhön ja perheensä tukena olemiseen ja sen lisäksi mahdolliseen elävänä syntyneeseen lapseen / lapsiin tutustumiseen. Verkosto vaatii, että monikkoisän isyysvapaan 18 arkipäivän pidennys maksetaan myös kustakin 154 raskauspäivän jälkeen kuolleena syntyneestä monikkolapsesta.

Sijaisvanhemmat ja sijoitetun lapsen adoptio

Verkosto haluaa muistuttaa, että myös sijaisperheet ovat osa monimuotoista lapsiperheverkostoa, ja he jäivät kokonaan perhevapaaudistusten ulkopuolelle.

Esitys rajaa vanhempainvapaoikeuden pois tilanteessa, jossa adoptoidaan perheeseen lastensuojelulain nojalla sijoitettu lapsi. Verkosto huomauttaa, että toisin kuin esityksessä sanotaan, aina sijaisperheeseen adoptoitavat lapset eivät ole olleet tässä perheessä pitkään sijoitettuina, vaan joskus sijaisperheeseen adoptoidaan myös vauvaikäisiä lapsia. Siksi verkosto esittää, että jos sijaisperheeseen sijoitettu lapsi adoptoidaan sinä aikana, kun sijaisvanhempi on ollut vanhempainvapaalla, oikeus vanhempainvapaaseen

jatkuisi vanhempainvapaakauden loppuun.

Verkosto esittää myös, että adoption myötä myös sijaisvanhemmalle syntyy oikeus vanhempainrahaan siten, että jos lapsen perheeseen sijoittamisesta on kulunut alle 233 päivää, oikeus vanhempainrahaan alkaisi adoptiohetkestä ja jatkuisi siihen asti, kun perheeseen sijoittamisesta on kulunut 233 päivää. Tämän jälkeen alkaisi oikeus kotihoidontukeen ja hoitovapaaseen, kuten adoptioperheiden kohdalla. Lapsen adoptoimisen myötä sijaisperheelle maksettavien korvausten maksu lakkaa ja lapsen elatusvelvollisuus siirtyy perheelle, jolloin vanhempainrahan ja hoitovapaan osalta perhe tulisi rinnastaa adoptioperheeseen, mikäli lapsen perheeseen sijoittaminen on tapahtunut vastikään.

Lainsäädännön sisältämät määritelmät

Verkosto kiittää esitystä siitä, että äitiysrahan saajan määritelmä on muutettu sukupuolineutraaliksi. Tämä korjaa ongelmat tilanteessa, jossa synnyttävä henkilö on juridiselta sukupuoleltaan muu kuin nainen. Jatkossa perhelainsäädännön terminologiaa olisi kaikissa mahdollisissa muutosprosesseissa kehitettävä mahdollisimman sukupuolineutraaliin suuntaan – tätä kautta luodaan inklusiivista lainsäädäntöä, jonka soveltaminen ei tuota hankaluuksia sukupuoleltaan moninaisten ihmisten kohdalla. (Edelleen Suomessa esimerkiksi isä voi saada äitiysrahaa ja äiti isyysrahaa.)

Verkosto vaatii, että etuuksien nimet ja lainsäädännön kieli korjataan huomioimaan perheiden moninaisuus. Lainsäädännön kieli tulee muuttaa sukupuolineutraaliksi, mikä edistää sekä tasa-arvoa että sukupuolen moninaisuuden huomioimista. Äitiysrahan myöntäminen juridisesti miehelle osoittautui hyvin ongelmalliseksi – tämä on vain yksi esimerkki niistä tilanteista, joissa sukupuoli tai muu attribuutti aiheuttaa hankaluuksia lainsäädännön soveltamiselle moninaisissa perhetilanteissa.

Tulevaisuuden tarpeita

Monimuotoiset perheet -verkosto huomauttaa, että edelleen myös tämän uudistuksen jälkeen on epäkohtia, jotka asettavat erilaiset perheet ja niissä elävät lapset eriarvoiseen asemaan. Perhevapaajärjestelmä on myös nykyisellään jäykkä ja joustamaton, eikä sovi vastaamaan työn ja perheen yhteensovittamisen asettamiin moninaisiin haasteisiin.

Näin ollen Suomessa on edelleen tarve laajalle perhevapaauudistukselle tulevalla hallituskaudella.

Verkosto haluaa tuoda esiin myös eräitä yksittäisiä asioita, joiden muuttaminen olisi jatkossa merkittävää:

- Myös hoitovapaa ja kotihoidontuki tulisi voida jakaa etävanhemman kanssa vanhempien yhteisellä päätöksellä samalla tavalla kuin vanhempainrahakausi.
- Esityksen mukaan kaksosen isän isyysvapaata pidennetään 18 arkipäivää, kolmosten isän kolmannen lapsen isyysvapaata 18 arkipäivää ja nelosten isän neljännen lapsen isyysvapaata vain 15 arkipäivää (nelosista yhteensä 105 arkipäivää), koska äitiysrahakauden pituus on 105 päivää. Mikäli äitiysrahakauden pituus muuttuu, tulee tällöin korjata myös nelosten isän isyysvapaakauden pituus.
- Sijaisvanhemmalle tulisi antaa oikeus kahden vuoden hoitovapaaseen silloinkin, kun perheeseen sijoitetaan yli 3-vuotias lapsi. Nykytilanteessa sijaisvanhemman ei ole välttämättä mahdollista jäädä kotiin sijoitetun lapsen tilanteen edellyttämällä tavalla, sillä työnantaja ei ole velvollinen myöntämään hänelle hoitovapaata. Pahimmillaan sijaisvanhempi voi joutua irtisanoutumaan työstään, jotta saisi jäädä kotiin perheeseen sijoitetun lapsen kanssa. Kotihoidontukea ei näissä tilanteissa ole tarpeen sijaisvanhemmalle maksaa, sillä kunnan maksama korvaus kattaa tämän, mutta hoitovapaan saaminen on olennainen edellytys sijaisvanhempana toimimiselle.
- Perhevapaat tulee mahdollistaa yksiselitteisesti myös etävanhemmille ja useammalle kuin kahdelle vanhemmalle. Nykyinen laki on epäselvä eivätkä määritelmät ole yksiselitteisiä.
- Perhevapaiden tulee olla joustavasti jaettavissa lapsen vanhempien ja muiden lapsen hoivasta vastaavien kesken perheen tarpeiden mukaisesti.
- Naispareille tulee toteuttaa oikeus aidosti lapsikohtaiseen isyysrahaan – nykytilanteessa, jos naisparin osapuoli synnyttää lapsen, hänen oikeutensa isyysrahaan aiemmin puolison synnyttämän lapsen osalta käytännössä kumoutuu tämän myötä.

Helsingissä 13.9.2018

Monimuotoiset perheet -verkosto

Lisätietoja:

Anna Moring
Projektipäällikkö
Kaikkien perheiden Suomi -hanke
Monimuotoiset perheet -verkosto
anna.moring@monimuotoisetperheet.fi

050 3750832

Monimuotoiset perheet -verkosto

on kymmenen suomalaisen perhejärjestön yhteistyöverkosto, johon kuuluvat Adoptioperheet ry, Familia ry, KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry, Lapsettomien yhdistys Simpukka ry, Perhehoitoliitto ry, Sateenkaariperheet ry, Suomen Monikkoperheet ry, Suomen Nuoret Lesket ry, Suomen Uusperheiden Liitto ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Verkosto koordinoi Kaikkien perheiden Suomi -hanketta, jonka tehtävänä on kerätä ja levittää tietoa monimuotoisten perheiden erityistilanteista.

www.monimuotoisetperheet.fi